

Musik – analysemetoder

4. udgave 190213

Musik er et humanistisk fag, som arbejder systematisk med musikforståelse – man analyserer, fortolker og perspektiverer musikværker ud fra forskellige metoder. Den færdige analyse vil ofte have kombineret forskellige metoder.

Metoderne adskiller sig fra hinanden ved at fokusere på forskellige sider af musikken og ved at lede efter specielle forklaringer.

Hovedvægten er lagt på det, der er den typiske situation i gymnasiet, nemlig det konkrete møde mellem *den der analyserer* dvs. eleven og *det konkrete værk* dvs. mp3-filen: Hvilke valg gør vi undervejs i en analyse?

Centralt i den traditionelle analyse står forestillingen om at *værket* er

- *selvstændigt* (vi kan betragte det isoleret fra andre værker)
- *sammenhængende* (der er en overordnet helhed fx en ide/udvikling i værket)
- *originalt* (der er en kerne der gør dette værk til anderledes end alle andre værker)

Analysens opgave er, at beskrive den overordnede helhed i værket og uddrage generelle og specielle træk ved værket.

Vi kan vælge forskellige vinkler at anskue det vi hører på og dermed også lede efter forskellige sammenhænge. I den forbindelse vil det vise sig at det ikke altid kun er det konkret klingende vi betragter. Skal vi dele det mere op så kan vi skelne mellem *lytteren*, *kunstneren* og *værket*.

1. *Værket* repræsenterer den musik vi skal analysere. For meget klassisk musik betragter vi *noden* som værket mens det i den rytmiske musik ofte er den konkrete *indspilning/fortolkning* vi betragter som *værket*. Her betragtes en evt node, som et supplement men sjældent som fyldestgørende.
2. *Kunstneren* kan være komponisten (typisk i klassisk musik) eller det kan være den/de kunstnere, der fremfører musikken (typisk i rytmisk musik). Ofte reducerer vi i rytmisk musik *kunstneren* til forsangeren. Vi forestiller os at forsangeren synger om sig selv. Men det kan også være en *solist* eller en *gruppe*. Vi vil i det efterfølgende bare kalde det *kunstneren*, selvom der altså er flere muligheder for hvordan dette skal forstås.
3. *Lytteren* kan være dig selv – den lytter der sidder og hører den aktuelle indspilning. Det kan også være at *lytteren* repræsenterer den offentlige sammenhæng, hvor musikken udfoldes. Det er både forstået som den konkrete koncertsituation men også i mere overført betydning den subkultur og de værdier, der er knyttet til musikken.

Vi vil nu prøve at se på en række forskellige metoder vi bruger i analysen af musik. De adskiller sig ved at lægge forskellig vægt på *værk – kunstner – lytter*. Hver metode stiller særlige spørgsmål og leder efter forskellige typer svar. Som oftest er den samlede analyse stykket sammen af forskellige af disse analysemetoder, men samtidig er det vigtigt at du ikke springer tilfældigt mellem dem men prøver at samle op indenfor hver analysemodel for sig.

Den værkinterne analysemetode

I den værkinterne analysemetode ser man på det musikalske værk i sig selv, uafhængigt af faktorer 'udenfor' det klingende. Metodisk fører det til krav om nærlæsning/lytning af noden/optagelsen, fordi det formodes, at noden/optagelsen indeholder samtlige oplysninger, der kræves for at tolke *værket*. Denne metode spørger til *værkets* helhed og til, hvad der binder *værket* sammen og dermed danner en forudsætning for dens enhed.

Metoden hviler på en omhyggelig, systematisk og nuanceret gennemgang af musikkens mindste parametre, og den vil ofte være delt op i harmonisk analyse, formanalyse, melodisk analyse og analyse af instrumentation herunder i rytmisk musik af groove. Når det er relevant kan vi supplere med tekstanalyse, analyse af forholdet mellem billede og musik og sound-analyse.

Ideen i den værkinterne analysemetode er, at strukturen i et værk siger noget centralt om værket. Denne metode betragter kun værket. Metoden udelukker ikke andre og bredere vinkler – vi vil som regel fortsætte med en af de nedenstående metoder, hvor værket sættes ind i en sammenhæng, der er bredere end selve værket.

De spørgsmål vi stiller er fx:

- Hvordan er formen i forløbet?
- Hvordan kan melodik, harmonik, tonalitet, instrumentation, groove og tekst beskrives i nummeret?
- Hvordan benyttes musikalske parametre som melodik, instrumentering, groove til at underbygge dette forløb?
- Hvor placeres nummeret i forhold til TID-RUM? Er det et værk i udvikling eller er det i højere grad en stillestående flade/stemning, der karakteriserer nummeret?
- Er der en dramatisk ide i nummeret som helhed? Hvilken historie/stemning?
- Har nummeret et budskab eller et formål?

Ofte er den værkinterne metode, den måde man "åbner" en analyse på, hvorefter man inddrager andre analysemetoder. Den er meget vigtig, fordi det er den metode, der er tydeligst forankret i værket.

Det er vigtigt at den værkinterne analyse ikke svæver frit i luften uden at blive brugt til noget på et eller andet tidspunkt. Typisk kan den værkinterne analyse bruges til ...

... **at påvise en formmæssig helhed i nummeret.** Hvis nummeret kan beskrives ved en række formled, der adskiller sig fra hinanden enten i harmonik eller instrumentering, kan dette være et eksempel på hvordan helheden i nummeret er skabt. Det kan også tænkes at nummeret mangler forskelle i instrumentering eller harmonik og dermed at komponisten har ønsket at sløre udvikling og kontraster i nummeret. Det kan man fx gøre, hvis man ønsker at forstærke RUM-effekten frem for TID i nummeret

...**at påvise stiltræk fra forskellige stilarter.** Hvis der er bluesharmonik/melodik i et nummer kan det underbygge at stilen er beslægtet med blues- eller jazz. Med denne "pind" er vi allerede på vej over i næste type analyse, som omtales nedenfor.

Hvis man laver fx en harmonisk analyse er det altså vigtigt at spørge sig selv i opgaven om denne analyse kan bruges til noget. Vi kan sagtens komme ud for, at harmonikken ikke kan forklare ret meget, men så må man bare konstatere det, og så satse på at andet kan forklare noget centralt. Men en analyse af harmonik, melodik, form eller tilsvarende er i sig selv ikke interessant, hvis den ikke på et eller andet tidspunkt bruges til noget i din opgave.

Stilhistorisk eller genrehistorisk analyse

Ofte vil vi sætte det enkelte værk ind i en stilhistorisk eller genrehistorisk sammenhæng. Det vil som regel fungere som en overbygning på en værkintern analyse af værket. Vi kan især indenfor den klassiske musik skelne mellem stil og genre, mens det i rytmisk musik oftere kun er stilbegrebet, der er interessant:

Stil: Stilen er knyttet til en bestemt periode, og til en bestemt kulturel praksis. Wienerklassik er et eksempel på en stil, der er kendetegnet ved en lang række træk i melodik, harmonik, instrumentation, tonal arbejds måde osv. Det er en stil vi knytter til musik, der er skrevet omkring 1780-1800. Andre stilarter kan være *progressiv rock* og *impressionisme*. Stilarter kan være meget brede som *electronica* eller *urban* og meget snævre som *breakbeat hardcore*.

Genre: Genren er knyttet til en form eller en orkestertype, men ikke i samme grad knyttet til *en* stilperiode. En genre kan være kammermusik, dvs musik skrevet for få instrumenter (typisk 2-5). Der er skrevet musik for denne orkestertype indenfor mange forskellige stilarter. Andre genrer er musical eller symfoni

Den stil- og genrebaserede analyse ser på værket som en repræsentant for en bredere kulturel praksis. Det kræver altså enten at man har et kendskab til mange værker og/eller at man opsøger leksika og her studerer andres beskrivelser af typiske træk for stilen eller genren. Her leder vi altså ikke primært efter svarene i det aktuelle værk, men snarere i leksika mm.

I den stilhistoriske analyse stilles spørgsmål som fx: (tilsvarende med genrehistorisk)

- Hvilke stiltræk i dette kunstværk er karakteristisk for denne stil?
- Hvad kalder leksika denne stil?
- Hvilke andre stilarter er kunstneren inspireret af og hvordan viser det sig i musikken?
- Hvilken stilmæssig fornyelse af musikscenen er det vi ser med denne kunstner.
- Hvad udvikles stilen senere til?

Det vil ofte være en stor fordel at udarbejde detaljerede lister med konkrete stiltræk. Husk her at leksika ofte definerer stilarter i forhold til de stilarter der er umiddelbart i nærheden stilmæssigt og tidsmæssigt. Du kan med fordel stille bredere spørgsmål også: Hvad adskiller denne musik fra musik der er fx 20 år eller 100 år ældre/ynge. Fx vil der om tidlig Beatles-stil altid stå om brug af flerstemmig vokalarrangement i højt leje men aldrig stå at musikken er produceret som LIVE-lyd, fordi al musik i starten af 60'erne er produceret sådan. Ikke desto mindre er netop måden numrene er produceret på, med til at skabe den karakteristiske lyd og stemning i musikken, selvom det ikke har været et bevidst valg fra Beatles og deres producer George Martin.

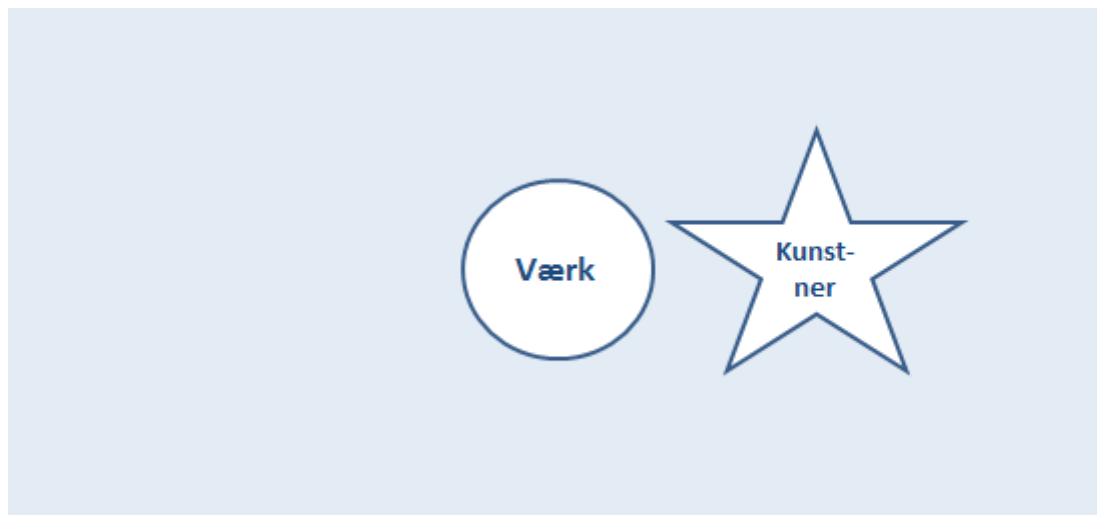
I den stilhistoriske metode er ideen at værket sammen med andre værker siger noget om den kulturelle praksis i tiden - stilen. Den genrehistoriske metode ser på en kulturel praksis over en længere periode, men indenfor et snævrere felt fx musical. I begge tilfælde ses på værket men det sammenlignes med andre værker.

Her er det altså *værket* der sammenlignes med EN KULTUREL PRAKSIS, som vi kan have fra andre analyser eller fra leksikon-beskrivelser af typiske genre- og stiltræk, som igen kan siges at bygge på en lang række værkinterne analyser, hvor de gennemgående karakteristika er samlet.

Hvis man laver en stilhistorisk analyse af et værk, skal man også lave en værkintern analyse, men rækkefølgen kan man selv vælge. Ofte giver det den bedste sammenhæng at starte med en bred stilmæssig karakteristik af en periode (dvs en stilmæssig opsamling) og derefter lave en værkintern analyse af værket og slutte med at afrunde den stilhistoriske analyse ved at se i hvilket omfang den konkrete værkinterne analyse bekræfter den generelle stilbeskrivelse.

Biografisk analysemetode

Den biografiske analysemetode fokuserer på *kunstneren*. Denne kunstner er typisk forfatteren og ofte (men ikke altid) også komponisten. Den biografiske analysemetode bygger på en ide om, at *værket* og denne *kunstner* udgør en enhed. Det betyder, at *værk* og *kunstner* gensidigt belyser hinanden: Hvis man undersøger *kunstnerens* liv, vil man på samme tid få undersøgt *værket*, og undersøger man *værket*, vil det kaste lys over *kunstnerens*.

I den biografiske metode er ideen, at et kendskab til kunstneren kan forklare noget vigtigt om værket og samtidig at værket fortæller noget centralt om kunstneren.

Denne analysemetode hører musikken som en fortælling om forfatterens liv, oplevelser og værdier, og man stiller spørgsmål som:

- Hvilke hændelser og værdier i teksten passer til forfatterens eget liv?
- Hvordan oplevede forfatteren det tema, teksten handler om?
- Hvordan er *værket* blevet til?

Metoden kræver baggrundsviden om kunstnerens liv i form af sekundært materiale (fx breve, billeder, dagbøger, samtidiges erindringer) eller bearbejdningsmateriale (fx musikhistorier, biografier).

Den biografiske analysemetode vil ofte lægge større vægt på tekstanalysen, fordi det oftest er her, man har mulighed for at få svar på spørgsmålene.

Det er meget vigtigt at argumentere for hvorfor den biografiske analysemetode er relevant. Det vil ofte være med udgangspunkt i argumenter som jeg-fortæller, tekstens udtrykker noget der kunne være personlige erfaringer og fremførelsen virker spontan (inderlig) og ikke forberedt.

Generelt er der en tendens til at biografiske kommentarer bruges alt for overfladisk og for tilfældigt i mange analyser af især rytmisk musik. En del af problemet er, at det ofte ikke lykkes for den der laver analysen at skelne mellem *gossip* og rigtige *biografiske oplysninger*. En af grundene til, at denne skelnen kan være vanskelig er, at pladeselskaber i markedsføring af en kunstner, ofte opbygger et image af kunstneren, der har mere med kunstnerens stil/brand at gøre end med kunstneren som person. Ser vi på Michael Jackson, så er der brugt millioner på at lappe på et image omkring misbrug af børn, bl.a. fordi det generelt opfattes som *dårlig stil* at misbruge

børn, og fordi det mere specielt står i kontrast til Michael Jacksons budskab om kærlighed og forsoning på tværs af bl.a. racer. Det betyder at stort set al information omkring dette spørgsmål er utroværdigt i videnskabelig forstand. Derfor skal man helt undgå at benytte "fan-hjemmesider" og man er også i vidt omfang nødt til at undgå, at skrive ud fra egne forestillinger. Det man skal bygge på er altså "seriøse" fremstillinger, og her er der ofte kun ganske få. Selv Michael Jackson-biografier er ofte relativt utroværdige, da de er skrevet til fans, og ofte delvis vil beskrive det billede af Michael Jackson, der er udbredt blandt fans.

Generelt bruges den biografiske vinkel for ofte og i vidt omfang også forkert i mange elevanalyser.

Historisk/samfundsmæssig analysemetode

Denne metode sætter *værket* i relation til samfundet. *Værket* høres som udtryk for historiske, sociale og ideologiske forhold på den tid, hvor den er skrevet. Målet er med afsæt i *værket* at undersøge politiske eller overordnede samfundsmæssige og kulturelle forhold i tiden.

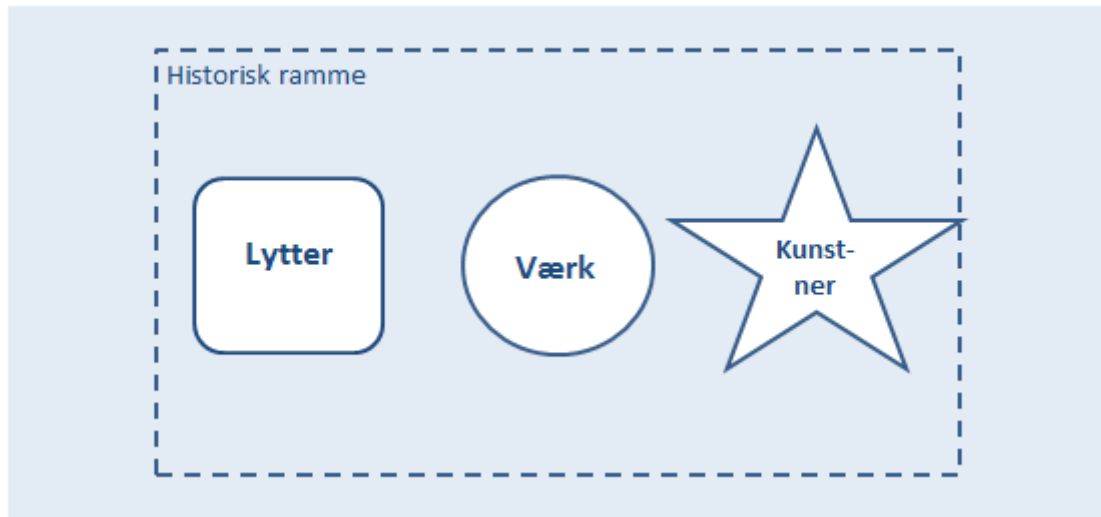
Ofte analyseres *kunstnerens* sociale og politiske holdninger, som de udtrykkes i *værket*, og på den baggrund søger man at danne sig et billede af samspillet mellem *værket* og *tiden*. Denne analysemetode stiller spørgsmål som:

- Hvilken sammenhæng ser vi mellem på den ene side historiske begivenheder specielt og samfundsmæssige udvikling generelt og på den anden side musikken?
- Hvad er den økonomiske basis i samfundet på det tidspunkt, musikken er skrevet?
- Hvilke sociale og økonomiske normer er de fremherskende?
- Hvem har magten? Er der klasseforskelle?
- Hvilket kulturelt fællesskab ser vi omkring musikken?
- Er musikken knyttet til et oprør mod et hierarki eller gængse normer?

Metoden kræver baggrundsviden om historiske, sociale og politiske forhold på det tidspunkt, hvor teksten er skrevet.

Er det historisk eller samfundsfaglig perspektiv/metode:

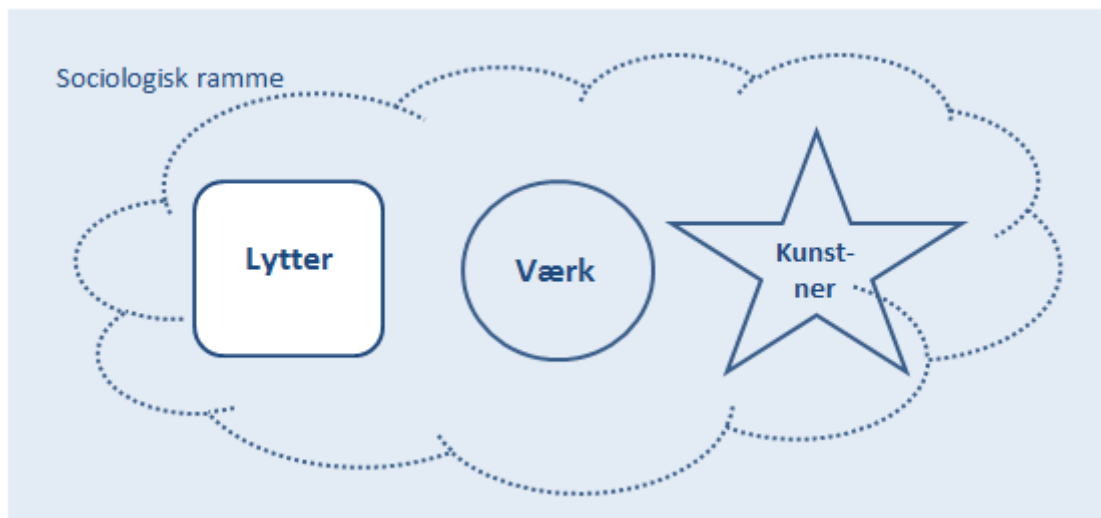
Det er i AT-sammenhæng nogle gange helt afgørende om vi taler om historiefaglig metode eller samfundsfaglig metode. Her er en ledetråd: Historie beskæftiger sig i allerhøjeste grad med samfundet, nu og før i tiden. Men - modsat samfundsfag - uden ophængning på overordnede, generaliserende modeller og teorier. Modeller og teorier kan bruges i historie, men er ikke som i samfundsfag et mål i sig selv. Histories målsætning er ikke som i samfundsfag, at generalisere og typologisere, men at beskæftige sig med samfundsbegivenhederne i deres samlede komplekse individualitet. Metoden og især målet er altså anderledes end i samfundsfag.

I den historiske analysemetode ses på begivenheder i samtiden i sammenhæng med værket, kunstneren og lytteren. Lytteren repræsenterer her den sammenhæng, hvor musikken bliver brugt

Oftentimes we will set music "in a historical context" i.e. ask questions about which historical events, which can be said to have influenced and perhaps been influenced by the music.

Et eksempel på en historisk analysemetode er når vi betragter soulmusikken i sammenhæng med borgerrettighedsbevægelserne i 60'erne, når vi betragter swingmusikken i 30'erne i sammenhæng med depressionen, eller når vi analyserer Schuberts lieder, og betragter dem i sammenhæng med den politiske og økonomiske udvikling i Europa i samme periode

I den samfundsfaglige analysemetode (den sociologiske analysemetode) ses værk, kunstner og lytter i sammenhæng med en relevant samfundsfaglig teori. Her vil interessen ligge på lytteren dvs på de sammenhænge musikken bruges i og det musikken bruges til snarere end værket

It is generally more difficult to set music in a social context, because the requirement of theory places the social sciences in the center when it comes to it, and thus reduces music to an example of the theory. What is in focus is often the culture or cultures that are tied to the music rather than the music itself. It is not because it is "poor", it is just more difficult to find these relevant theories and work with them.

Eksempler på en samfundsfaglig vinkel kan være at inddrage teorier om hvordan bl.a. musikens samspil med identitet og subkultur omkring *punk* eller omkring *ungdomskultur* generelt. Det kan være teorier om *netværkssamfund* og skolemassakre, hvor spørgsmålet om *heavymusikken* og *de kulturelle fællesskaber på nettet* er problemet eller symptomet. Det kan være teorier om *tribale fællesskaber* og det *postsubkulturelle* som forklaring på, hvad der foregår omkring *technofesten*.

Den lytterorienterede analysemetode – psykologisk eller receptions-mæssig analyse

Her er udgangspunktet mødet mellem *værket* og *lytteren*. Fortolkningen af musikken sker ud fra *lytteren* umiddelbare oplevelse, og den vil variere fra lytter til lytter. I den lytterorienterede analyse insisteres i højere grad på at opleve musikken som et forløb i tid. Den lytterorienterede metode kaldes i vejledningen for *den psykologiske* eller *den receptions-mæssige metode*.

Den lytterorienterede analysemetode prøver at fange den spontane oplevelse af musikken, ud fra en ide om at det centrale i musikken ligger i oplevelsen - typisk oplevelsen første gang. Den kan bruges dels til en første åbning af analysen af et nummer men også til analyser af numre vi har svært ved at analysere på traditionel måde. Den fokuserer på værket og lytteren.

Typiske spørgsmål:

- Hvordan påvirker musikken dig og hvorfor?
- Hvilke virkemidler har *kunstneren* brugt for at opnå en særlig psykologisk reaktion (stress, hvile, gys, spænding/afspænding)?
- Hvilke musikalske arketyper er anvendt (musikalske musemer)?
- Hvordan indgår lytterens/dit eget univers i det hørte?
- Hvad er den musikalske forforståelse hos lytteren.

Den lytterorienterede analysemetode kan bruges som en første åbning af værket, især i værker, der ikke har en genkendelig struktur, eller værker der fx er underordnet en ydre dramatisk ide (fx filmmusik). Den tolkningshypotese analysen leder hen til, skal siden understøttes og udbygges med andre analysemetoder. Men den kan også som vi skal se nedenfor bruges til at beskrive nye værker, der bryder med vores forestillinger om musik på en måde så vores almindelige analysemetoder ikke virker længere.

Fænomenologisk analysemetode¹

Den fænomenologiske analysemetode bruges ikke specielt på musik men kan bruges på alle former for kulturer. Den fænomenologiske metode ser især på kulturen omkring musikken og værket, som et eksempel på en praksis. I modsætning til den samfundsfaglige (den sociologiske) metode, der ud fra en teori ser på kulturen, så prøver man i den fænomenologiske metode at betragte kulturen så fordomsfrit som muligt. I praksis udfoldes metoden ved at man opsøger en kultur og går ind i den.

Den situation vi har taget udgangspunkt i i dette skrift, nemlig mødet mellem *eleven* og *mp3-filen*, egner sig ikke til en fænomenologisk analyse. Her skal eleven i stedet opsøge det miljø, hvor musikken bruges og gøre sig til en del af det, og beskrive det så neutralt som muligt.

Dermed er det en analysemetode, der sjældent er tid og overskud til at bruge i gymnasiet. Det er imidlertid interessant som et eksempel på en anden indgangsvinkel til analysesituationen, og i enkelte situationer vil man kunne se delanalyser i SRP'er, hvor eleven opsøger miljøet og beskriver det.

Den fænomenologiske analysemetode prøver så fordomsfrit som muligt at beskrive det musikalske udtryk, og den ramme kulturen udfolder sig i.

Typiske spørgsmål:

- Hvordan kan du så åbent som muligt beskrive det der sker? Hvilke lyde? Hvilket forløb?
- Hvordan kan man så åbent som muligt beskrive det sted musikken udfolder sig? Hvilket *rum*? Hvilke samværsformer?

¹ Den fænomenologiske metode optræder ikke i vejledningen for musik, men det er en alment anerkendt metode, til at beskrive ukendte kulturfænomener eller til at finde oversete sider af kendte kulturfænomener.

Antropologisk analysemetode²

Den antropologiske analysemetode er også en lidt speciel vinkel musikken, men den er i nogle sammenhænge meget relevant. Antropologi og etnografi er begreber der i vid udstrækning bruges som synonymer. Den antropologiske analyse prøver at beskrive kulturen i en gruppe. I forbindelse med musik bliver det brugt til at beskrive musikken, som en del af en kultur. Her er der mere fokus på kulturen end på musikken, der ikke betragtes som et værk. Metoden har været brugt til at beskrive "primitiv musik", folkemusik og børnesange, men den kan og er blevet brugt til at beskrive popmusik og kunstmusik.

I den forbindelse taler man om *det antropologiske kulturbegreb* overfor et traditionelt *æstetisk kulturbegreb*. Det *æstetiske kulturbegreb* ser på det vi normalt kalder kunst, fx billeder, musik eller litteratur. Det anvendes til at skelne mellem god og dårlig kultur. Kultur er noget man skal lære, det er ikke noget alle har.

Det *antropologiske kulturbegreb* er bredere, og vi skelner ikke mellem god og dårlig kultur. Kultur er vores vaner, værdier og normer. Alle er en del af den kultur, der betragtes.

Ofte vil en antropologisk metode kombineres med den fænomenologiske metode, men man ikke altid.

Den antropologiske analysemetode interesserer sig for *kulturen*, og ser på musikken for at se hvilken betydning den har for denne kultur. En antropologisk tilgang har altså sjældent beskrivelsen af musikken, som sit centrale mål.

Typiske spørgsmål:

- Hvad er kulturen i denne gruppe vi betragter?
- Hvad er musikkens funktion?

² Den antropologiske metode optræder heller ikke direkte i vejledningen for musik, men det er lige som fænomenologien en alment anerkendt metode, til at beskrive ukendte kulturfænomener eller til at finde oversete sider af kendte kulturfænomener. Samtidig kan man måske også sige, at det kommer ind under en samfundsfaglig analyse-metode

Udfordring af kunstbegrebet – det postmoderne

En del ny kunst viser sig at være lidt vanskeligt at analysere ved de ovenfor skitserede metoder, fordi forestillingen om hvad et kunstværk er, nu på forskellige områder bliver udfordret.

De foregående analysemetoder tog udgangspunkt i forestillingen om at *værket* der er

- *selvstændigt* (vi kan betragte det isoleret fra andre værker)
- *sammenhængende* (der er en overordnet helhed fx en ide/udvikling i værket)
- *originalt* (der er en kerne der gør dette værk til anderledes end andre værker)

I en del moderne kunst oplever vi, hvordan *værkets* opgave ikke længere er at skabe en sammenhængende fortælling, men snarere at udfordre og provokere den sammenhæng der tages for givet. Kunstens opgave bliver at provokere og udfordre vores forestillinger. Kunsten kan være mere idebaseret – konceptuel. Dvs at den vægter ide frem for indhold.

Man kommer ofte ud for at kunstværker både kan analyseres med traditionelle metoder, men at der samtidig er postmoderne træk i værket, der kræver lidt andre metoder.

Vi har kunnet finde postmoderne provokationer på kunstmuseer i mange år, men det er noget nyt, at disse elementer i dag også er en integreret del af den rytmiske populærmusik, hvor selve provokationen nok ikke opleves længere, men hvor problemerne med at få analyserne til at fungere er der stadigvæk.

Det postmoderne kunstværk mere bredt

- På Tate Modern i London ligger et kunstværk i en montre. Det er et brugt spil kort. Man kan se hvem, der har lavet kunstværket, og hvornår museet har købt værket. Men hvad er kunsten i det? Hvis man forestiller sig, at man smadrer montren og stikker af med værket, der sikkert har kostet en mindre formue, er det så stadigvæk et kunstværk? Er værket originalt? Det er ikke kunstneren, der har lavet kortspillet, men det er vel heller ikke kortene der er værket. Kunstværket er den provokation, det er for mig at se ind i montren og ærgre mig over at nogen kan få så mange penge og så megen anderkendelse for så lidt? Eller undre mig over forskellen på det/dem der udstilles og dem der er henvist til at være tilskuere. Men hvis det er min irritation, der er kunstværket, er det så et selvstændigt og sammenhængende værk, og er det ikke mig der er kunstner?
- For nogle år siden udstilledes en guldfisk i en blenderen. Der gik et par dage før en besøgende trykkede på knappen og startede blendere ... Meget diskussion. Hvis nu kunstneren i stedet havde puttet en æggeblomme og noget sukker i blenderen, havde det så også været kunst? Hvad er værket helt præcist? Havde det også været kunst, hvis det ikke var blevet udstillet?
- Solvognens Julehappening, hvor de går ind i stormagasin til jul og begynder at dele gaver ud er med i den danske kultur-kanon. Her kan I læse hvorfor det er kunst. Hvad er værket? Hvordan skal det analyseres?

Postmoderne træk i nyere musik

- Med disko-bølgen i 70'erne og senere tecno/house fra 80'erne, ser vi en forskydning, hvor (dele af) musikken bliver mere anonym, mekanisk og maskinel, og hvor fokus er flyttet over på dansen og DJ'en. Her spilles en endeløs række af værker, klippet sammen, så de ikke kan skelnes og blandet med simple programmerede loops. Det er ikke ukendt at livesituationen tilføjer værket afgørende kvaliteter, men det er ukendt, at der så at sige ikke er noget værk uden publikum. Lydsporet i sig selv er hverken selvstændigt, sammenhængende eller originalt i traditionel forstand.
- Med *mashup* (et nummer hvor elementer af flere numre mixes sammen evt med helt nyt materiale), *shredmix* (et nummer, hvor man lægger nyt materiale fx et nyt rytmespor, ned over et originalt nummer) og remix (et nummer, der er mixet sammen af en række spor fra det originale nummer som regel med nyt stof) bliver det for alvor svært at afgøre hvad der er *originalt*. Samtidig er værket helt sikkert ikke selvstændigt, men vil snarere blive opfattet i samspil med den originale version.
- The Prodigy har lavet en række numre bl.a. *Out Of Space*, hvor de henter et omkvæd fra et reggae-nummer, og blander det med egne elementer og andre mindre klip. Det fremtræder ikke som et *mashup*, men snarere som et selvstændigt nummer, hvor et helt formled er hentet fra et andet nummer. Hvor meget kan man hente og stadig påstå, at det er et nyt nummer?
- Björk har lavet en app til tablet, der hedder *Solstice*. Her har du mulighed for at lægge dine egne klokkespils-loops som akkompagnement til Björks stemme. Hvem er kunstneren? Er værket selvstændigt? Afgrænset?
- Med moderne samplerteknologi er der ingen grænser mellem af støj og lyd. Med sampler kan man konstruere nye "instrumenter".
- Brug af gamle instrumenter på nye måder. Dekonstruktion af musikken ... den splittes op i elementer. Postrock er et eksempel på en stil, hvor det er det klassiske rock-instrumentarium, der benyttes, men det benyttes på en ny måde. Fx bruges guitaren mere til at udforske klang end rytme. Den sammenhæng vi normalt leder efter harmonisk og rytmisk i groove forsvinder.
- DIY-kulturen (*Do-it-yourself*) flytter grænserne for hvem der er kunstner og lytter. Alle er kunstnere og det er muligvis de samme numre vi remixer. Det udfordrer også forestillingen om det originale værk.

Postmoderne analysemetode

De postmoderne analysemetoder lægger afstand til de "moderne metoder". Postmodernisterne tror ikke på "de store fortællinger" som forklaring på samfundsforhold, historiske forhold eller alment menneskelige forhold. Officielt har vi slet ingen *postmoderne analysemetoder* i musik og man kan også med en vis ide lægge den ind under den *historiske analysemetode*, fordi opgøret med kunstbegrebet selvfølgelig også er et historisk fænomen.

Imidlertid er der en fordel ved at præcisere, at den analyse, vi skal have på benene i postmoderne sammenhæng er en helt anden end den vi beskrev under *den historiske analysemetode*.

Metoden til at nærme sig værket vil ofte være, at lave en så neutral beskrivelse af forløbet, og derefter beskrive sammenhænge og brud, så godt man kan. Mange af de normale parametre vil stadig kunne beskrives, men ofte vil det ikke kunne forklare så meget.

I den postmoderne analysemetode beskrives værket men uden en forventning om at der etableres en entydig tolkning af værket. Hovedfokus vil ofte ligge på værket og på lytterens oplevelse af værket. Samtidig vil kunstværket ofte udfordre vores opfattelse af fx *værk*, *lytter* eller *kunstner*.

Typiske spørgsmål er:

- Hvordan kan lyduniverset i *værket* karakteriseres? Bruges instrumenter/lyde anderledes?
- Hvilket tidsforløb oplever vi? Her vil man ofte foretrække en tidslinje end egentlige musikalske former, hvis formen er eksperimenterende
- Udfordrer musikken lytteren? Hvad siger det om musikken/kunst-begrebet?
- Udfordrer musikken vores kunstbegreb?
- Udfordrer musikken vores analysemetoder?

Om andre fremstillinger af metoder i musikfaget:

Vejledning – råd og vink (s. 6-8): [http://www.uvm.dk/Uddannelser-og-dagtilbud/Gymnasiale-uddannelser/Studieretninger-og-fag/Studentereksamen-\(stx\)/Fag-paa-stx/~media/UVM/Filer/Udd/Gym/PDF10/Vejledninger%20til%20laereplaner/Stx/100701_vejl_musik_A_stx.ashx](http://www.uvm.dk/Uddannelser-og-dagtilbud/Gymnasiale-uddannelser/Studieretninger-og-fag/Studentereksamen-(stx)/Fag-paa-stx/~media/UVM/Filer/Udd/Gym/PDF10/Vejledninger%20til%20laereplaner/Stx/100701_vejl_musik_A_stx.ashx)

AT-håndbogen (Systime) s 59-61 om musik. Afsnittet er glimrende. Det er dels meget kortere end denne fremstilling her og dels er det område, der beskrives også lidt bredere. Det kan være godt til at sætte begreber på plads.

Musik og videnskabsteori:

Musikfaget anvender en *positivistisk* metode til at afdække *hvordan*:

- hvilke skalaer, hvilke formtyper, hvilken instrumentation osv, hvilket kan vise nogle karakteristiske stiltræk og således placere *værket* i en *stilhistorisk* udvikling, altså en musikintern udvikling: hvilken type musik kom før, hvilken efter, hvorledes forholder dette værk sig til samtidige og forudgående værker osv.
- hvordan var/er de økonomiske og sociale forhold omkring musikken

Musikfaget anvender også en *hermenutisk*, fortolkende metode til at afdække *hvorfor*:

- hvilket udtryk har musikken (hvilket må basere sig på en personlig fortolkning og opfattelse) – dette er også en del af en stilhistorisk placering
- hvorfor har musikken dette udtryk på dette tidspunkt (overvejelser over samfundsmæssige og/eller personlige indvirkninger)
- hvilken effekt har musikken i den sociale funktion den udfylder (overvejelser over musikkens samfundsmæssige rolle)

Musik og de andre hovedområder:

Musik er et humanistisk fag, dvs. det beskæftiger sig med et menneskeskabt produkt, nemlig struktureret lyd; altså et humanistisk betydningsbærende udtryk. Dermed er musik også primært indenfor det humanistiske område. Men musik er samtidig et fag der spænder meget bredt, hvis vi tager det ud til grænserne, og derfor kan vi sagtens arbejde med metoder fra andre hovedområder, og dette arbejde kan stå centralt eller mere perifært i vores undersøgelse. Nedenfor vil vi se på nogle eksempler på problemstillinger indenfor musik anskuet fra forskellige hovedområder.

Naturvidenskabelig tilgang til musik:

Man kan på et fysisk-matematisk grundlag studere de naturfænomener, der ligger bag lyden og den teknik der ligger bag instrumenterne:

- Lyd er svingninger. Toner beskrevet som frekvenser og overtoner.
- Intervaller forklares ved talforhold og er sådan set bare et mere sammensat svingende system end en enkelt tone. Konsonans og dissonans kan forklares ud fra samme tilgang.
- Akustiske forhold omkring instrumenter
- Konstruktionen af synthesizeren og sampleren.
- Digitale og analog lyd

Man skal på et biologisk grundlag se på hvordan vi hører og bearbejder sanseindtryk, og hvilken kropslig funktion de har

- Ørets opbygning
- Hjernens måde at sortere sanseindtryk. Oplevelsen af dissonans.
- Musik og sundhed er kontroversielt. Er det biologi eller psykologi? Diskussionen skal også føres på et biologisk/naturvidenskabeligt grundlag.

Samfundsfaglig tilgang til musik:

Samfundsfag handler om, hvordan mennesker lever sammen i samfund. I samfundsfag forsøger man at forstå forholdet mellem mennesker og de menneskeskabte strukturer og processer, de er en del af. Specielt sociologien kommer i spil i forhold til musik. Sociologi handler f.eks. om normer og roller, identitet, social arv, social ulighed og om, hvordan samfundet kan inddeles i forskellige klasser og lag.

Man kan se på hvordan samfundsfag kan forklare nogle af de fænomener der foregår omkring musikken

- Musik og identitet. Hvordan bruges musik som en del af et identitetsarbejde?
- Subkultur og neostammer. Er techno-festen en subkultur, der definerer nogle mennesker som anderledes eller er det et kortvarigt "stammefællesskab", hvor alle mødes på et lige grundlag?
- Musik og netværkssamfundet. Hvordan påvirker de sociale organisationsformer på nettet kulturen?

Bemærk at det ikke er nok at sige at ".. det med nettet har ændret meget ...". Du skal have en konkret teori, der udtaler sig om hvad der er ændret og hvor man kan se det, og det skal være noget du kan sætte dig ned og kontrollere ved at indsamle data!

Man kan også se den modsatte tilgang, hvor *værket* så at sige arbejder med en samfundsfaglig problemstilling.

- Musik og modernitet. Modernitet er en lang række tanker og teorier om mennesket i *storbyen*. Kravet her er altså at finde noget musik, der forholder sig til dette. Charles Ives har lavet et lille værk, der hedder *Central Park In The Dark* og det er skrevet som et lydbillede over hvad man kunne høre i Central Park om natten omkring 1875 inden radioen monopoliserede jord og himmel, som der står i partituret.

Som det fremgår af eksemplet er der muligheder, men de virker også meget specielle, og sjældent så nemme at bruge.

Samfundsfaglig metode findes i fag som samfundsfag og psykologi, men den kan bruges i mange fag, så i princippet kan man sagtens arbejde med engelsk indenfor en samfundsfaglig tilgang. Om det så er en god ide er en anden diskussion, og om det formelt er tilladt i forbindelse med fx AT-eksamen er desværre en helt tredje.

Oversigt over *håndbogen* Primus fremstilling:

Humaniora, samfundsvidenskab, naturvidenskab og matematik!

	Empiri	Teori	Metode
Humaniora (Kulturvidenskab)	Menneskers tanker, ytringer, ideer, følelser, litteratur, kunstværker, bygninger tøj ...	<p>Det er svært at skelne mellem humanistisk teori og metode.</p> <p>Den hermeneutiske spiral er både en teori og en metode der forudsætter andre teorier.</p> <p>Teoriene kan anvise nye synsvinkler at anske "værkerne" ud fra. Fx så man i 1970'erne mere på kunstens samfundsmæssige placering. Det introducerede samfundsfaglige metoder i humaniora</p>	<p>Analyserne har både elementer af objektive beskrivelser og subjektive tolkninger.</p> <p>Analyserne kan fokusere på <i>værket</i> eller på <i>den samfundsmæssige sammenhæng</i>.</p> <p>Kildekritik er en metode til at vurdere historiske problemstillinger</p>
Samfundsvidenskab	Strukturer og elementer, som menneskelige fællesskaber består af. Materialet kan være kvalitativt eller kvantitativt.	<p>En forklaring på en situation eller et problem der vedrører menneskelige fællesskaber.</p> <p>Krav:</p> <ul style="list-style-type: none"> • En teori skal kunne holdes op mod empiri, så man kan vurdere om den er sand. 	<p>Der er mange forskellige typer metoder, på mange forskellige planer:</p> <p>Statistiske analyser, observation, eksperimenter, analyser af tekster.</p> <p>Vi skelner mellem kvalitative og kvantitative metoder.</p>
Naturvidenskab	Målinger og observationer af naturens opbygning og naturens processer.	<p>En naturvidenskabelig teori siger noget om hvordan "naturen fungerer".</p> <p>Krav:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Den skal kunne forudsige noget. • Den skal kunne undersøges af alle. • Undersøgelserne skal kunne gentages. 	<p>Begrebet "Den naturvidenskabelige metode" bruges som et begreb der dækker måden naturvidenskaben (samfundet) anskuer verden på ... altså et begreb OVER teoriene. Det betyder også den konkrete måde at arbejde med et problem dvs noget der ligger UNDER teoriene.</p>
Matematik	Symboler, begreber og logiske systemer. Matematik beskæftiger sig i første omgang bare med sig selv! Matematisk empiri er den matematiske teori!	<p>En matematisk teori kan være en række <i>sætninger</i>, der giver en beskrivelse af et område. Fx er differentialregning og trigonometri to teoriområder.</p> <p>Krav:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Den enkelte sætning skal kunne bevises ud fra de angivne antagelser og sætninger. 	<p>Matematisk beskæftiger sig ikke med andet end teoriudvikling. Derfor er matematisk metode også anvendt matematisk teori.</p> <p>I statistik og matematisk modellering er der elementer af modelkritik, der kræver en faglighed indenfor det felt modellen vil udtale sig om.</p> <p>I historisk matematik vil metoder fra humaniora indgå fx kildekritik og fortolkninger, men det betragtes sjældent som matematik.</p>

En skelnen mellem teori og metode er mest veldefineret i samfundsfaglig sammenhæng.